

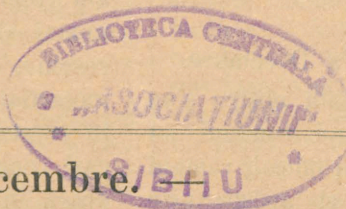
Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu
„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 100.

— Sibiu, Sambata 17/29 Decembre.

1883.

Legea nationalitatiloru din statulu Ungariei.

Patere legem quam fecisti.

(Urmare.)

Se mai analisamu câti-va §§. din acésta lege si apoi publiculu se se intrebe, daca aceea se mai observa sau nici decum.

§. 8 tine că judecatoriulu in casurile aratate la §. 7 are se tractedie causele si cererile in limb'a in care se propunu acelea de către locuitori; totu in limb'a respectiviloru litiganti sau martori are elu se'i asculte, éra protocoalele se li ia in limb'a pe care isi voru fi alesu litigantii prin invoirea loru reciproca si numai daca acestia nu s'ar invoí, atunci judecatoriulu e in dreptu se duca protocolulu in una din limbele protocolare adoptate in municipiulu respectivu, este inse obligatu a le explicá litigantiloru in limb'a loru, in casu de necesitate chiaru prin unu dragomanu (translatoru, interpretu.)

Totu asia judecatoriulu e obligatu a explica sau a pune se se traduca si documentele cele mai importante, daca acelea ar fi scrise in o limba necunoscuta partiloru.

Citatiunile (sorocirile) către partile citate se se face in limb'a loru materna, daca se scie de ce nationalitate se tínu, daca nu se scie, atunci se se face in limb'a comunei in care se afla, sau in limb'a statului. Totu asia sententiele judecatoresci se se aduca in limb'a in care s'a purtatu protocolulu, si judecatoriulu este obligatu a publicá sententiele pentru fiacare parte in limb'a in care o ceru ei, daca aceea este si limb'a protocolara.

Intrebati in tíer'a intréga, că se aflati că astadi nici macaru citatiunile nu se mai facu in limb'a locuitoriloru nemagiari, de unde apoi urmédia multime de nenorociri.

In §. 9 se decide, că in processe civile si criminali câte trebue se se pórtu cu interventiuinea advocatiloru la judecatoriile de prim'a instantia, se se observe in tóta procedur'a si in aducerea sententieloru in cutare limba usulu de până acum preste totu până atunci, până candu potestatea legislativa va decide asupra organizatiunei definitive a tribunaleloru de prim'a instantia si asupra procedurii verbale.

Asia dara acestu §. are natur'a de unu provisoriu. Acelu provisoriu prevediutu in §. exista până in dioa de astadi, dar usulu si pracs'a de mai inainte este in realitate delaturata cu totulu, fara a mai vedé cu ochii o lege definitiva prevediuta intrinsulu.

In §. 10 se da tribunaleloru bisericesci dreptulu

netiermuru de a-si alege ele insele limb'a de afaceri si manipuliune.

Din press'a magiara s'au aflatu de multu despre cumplit'a presiune ce s'a facutu in punctulu acesta asupra dieceselor slovace, rutene, éra acuma jóca ursulu la vecinulu, adeca la diecesele romanesci si serbesci.

§. 11 are dispositiuni despre limb'a ce este a se intrebuinti'a la oficiile cartiloru de imobiliu, sau dupa barbarismulu introdusu, carti funduare, dar nici acestea nu se tínu intru nimicu.

§. 12 coprinde dispositiuni despre processele apelate si tine, că daca acelea n'au fostu purtate in limb'a magiara, sau că sunt instruite cu documente nemagiare, atunci curtea de apelu se face a se traduce atátu processulu câtu si documentele pe câtu se va aflá de lipsa in limb'a magiara, prin translatori jurati si aplicati la judecatoriile apelatorie cu spesele statului. Dara aceleasi judecatorii apelatorie au se ia decisiuni si se aduca sententie totudeauna numai in limb'a oficiósa a statului. Dupace inse acelea sententie se intorcu la prim'a instantia spre publicare, judecatorii dela aceste sunt obligati nu numai a publica, dar a si extrada sententi'a la partile litigante in limb'a in care o voru cere aceste, încátu aceea ar fi limb'a de afaceri sau protocolara a cutarei judecatorie sau municipalitati.

Caututi éra in totu coprinsulu tiei, unde a mai remasu o urma de aplicarea acestui paragrafu.

In §. 13 s'a decretatu, că limb'a oficiósa a tuturor judecatoriiloru denumite de către gubernulu statului se fia exclusivu (kizárolag) numai in limb'a magiara.

Acestu §. se observa cu tóta rigorea posibilá.

(Va urmá.)

Din rezultatele alegeriloru municipali.

Dela Fagarasiu ni se scrie din 21 Dec, că luandu in de aprópe consideratiune tóte impregiurarile locali, romanii potu se fia indestulati cu rezultatulu alegeriloru municipali, de care inse au se multiamésca mai virtosu comisiunei de 7 membrii alesi din sinulu clubulu alegatoriloru romani, că se stea la vorba si intielegere cu comisiunea magiara totu de 7. Acea comisiune asia cum éra compusa, s'a portatu cu tóta energi'a si prudenti'a ceruta in asemenea impregiurari. Spre a petrunde situatiunea, avemu se scimu, că orasiulu Fagarasiu mai inainte redicatu la rangulu de municipiu auto-

dómn'a Maria Crisianu, acarei voce nesigura in inonave si tremuratóre ne permite a presupune, că avea a se luptá cu o seriósa indispositiune fisica, ceea ce se putea ceti si de pe agitatele trasuri ale dragalásiei sale fetie. Speramu că cu alta ocaziune vomu, putea avea placerea, a o asculta cantandu asia de bine si frumosu că si de alta data, candu este bine dispusa.

Repris'a frumósei compositiuni a dlui G. Dima „Doue ánimi nu'mi dau pace“ netedu cãntata de corulu reuniunei, a fostu aplaudata cu viua placere din partea publiculu.

Ajunsu la punctulu 4 alu programei, recensentulu se simte cam incurcatu, aflandu-se in faci'a Scilei de a scrie unu nonsens spiritualu (geistreicher Unsinn) si alu Caribdei de a dice prea puçinu. Cea dintai ar fi o fatalitate pe care cu timpulu o ar putea si o va si repará, éra a dou'a ar fi unu pecatu neiertatu. Pentru de a scapa deci din acésta incurcatura, ascultandu numai de sentimentulu nostru vomu dice, că in eroic'a arie pentru alt (Armida) din „Cruciatií“ de N. W. Gade, dómn'a Agnes Brotea fostu superba in tóte privintiele asia, că prin cãntarea densei a salvatu situatiunea camu dubiósá a acestui concertu. Imposanta chiaru că aparitiune de scena, dómn'a Agnes Brotea cu o voce puternica si câtu se póte de bine dispusa a cantatu in sér'a aceea cu o bravura estrordinara. Aplausele animate si repetite ale publiculu iau pututu probá, că a fostu bine intielésá, justu apretiatu si că prin cãntarea sa atinsese una din cele mai simtitóre corde ale ánimei omenesci. Nu amu fostu numai noi aceia, cari amu regretatu că ari'a Armidei nu au fostu mai lunga.

nomu, separatu de districtu, a fostu éra innaditu cu acesta in adinsu, cu scopuri nationale magiare; pe langa acésta insusi orasiulu este si elu cá fórtu multe altele, unu adevératu cuibu de nationalitati, romani, magiari si magiaroni renegati, sasi si jidovi multi, éra dupa confessiuni religióse desbinati in siese parti. Pas' de mi'i aduna pe toti acestia sub unu singuru coperisiu sau cum dicu germanii, sub o singura palaria cu margini ori câtu de late. Din tóte acelea nationalitati si confessiuni sunt alegatori. Daca érá greu a te intielege cu magiarii, apoi sasii si evreii s'au cumpanitu multu intre doue scaune; dara cea mai mare greutate se parea că va vení dela o sama de romani cunoscuti si de mai inainte de ómeni fórtu fricosi, nedepinsi intru nimicu in afaceri publice si dedati numai a se supune orbesce la ori-ce porunca ar veni de ori si unde, fara a cutedia se mai si in'rebe, déca este legala sau nu. In casuri de acestea friculiti'a vine mai virtosu de acolo, că daca cumva totusi va fi realesu acela, contra carui va votá densulu, apoi tínete resbunare până in a sieptea generatiune!

Una alta scrisóre din 25 Decembre lauda tínut'a leala si demna a dlui prefectu Horváth in dio'a de alegeri; dupace inse corespondentele a cititu intr'unu diariu, că unu prefectu ar fi disu către ai sei: Lasati se aléga pe care le place loru, că-ci atunci va fi rusinea loru mai mare, candu cei alesi prin ei voru fi trasi in cercetare disciplinara si apoi scosi prin sententia pe usia afara. Coresp. se teme, că la Fagarasiu noulu protonotariu va fi celu de ántaiu carui i se voru pune curse cu scopu de a'lu tranti. De altmentrea ce mai vreti? Comitele supremu Tabajdi a declarat rotundu in adunarea din Lugosiu, că celu ce nu ofere garantia de patriotismu ungurescu póte se invinga astadi, dara nu se póte sustiné in postulu seu, că-ci elu va fi maturatu că o frundia de o furtuna. Asia ne spune „Luminatoriulu“ Nr. 98. Tocma in tonulu acesta vorbise imperatulu Nicolae de vreo doue ori către magnatii Poloniei invinse si trantite la pamentu de către principele Paskievits in anulu 1831, si totu asia le vorbia cruntulu si barbarulu generalu Muravieff dupa revolutiunea fórtu sangerósa din a. 1863. Dara unu Tabajdi si ori-care altu prefectu se nu se face de risulu lumei cu amerintiari vane de acestea si se nu uite că se afla colo susu la Vien'a si pentru ei ómeni cari ii potu luá prea bine de urechia. Si apoi ce mai bravura de Muravieff, că voru scóte pe vre-unu functionariu sau altulu sub diverse preteste din posturile loru, care si asia nu

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Concertulu ordinaru alu „Reuniunei romane de cãntari din Sibiu“ datu in 23 Decembre st. n. 1883.

Programulu acestui concertu, ce a fostu amanatu cu 8 dile din cause neprevédute, a constatu din siése numere. Sal'a de concertu a fostu mai puçinu plina cá la concertele anterióre.

Ori câtu de mare ar si fi bunavointi'a nóstra, regretamu a nu putea dice si de astadata, că amu remasu pe deplinu satisfacutu de modulu cum s'au executatu singuraticelle numere ale acestui concertu. Vin'a de singuru că nu o pórtu zelosulu si activulu dirigentu alu reuniunei nóstre de cantari, ci dificultatile materiale si morale cu care trebue se se lupte si mai presusu de tóte, restrinsulu numeru de voci bune si bine exercitate. Cu atátu este deci si meritulu seu mai mare si mai demnu de recunoscutia, că cu elementele ce i stau la dispositiune, totusi a pututu obtiné si de astadata unu frumosu succesu.

Esecutarea celoru trei cãntece pentru coru micstu de Mendelssohn-Bartholdy si anume a) „Aducere aminte“, b) „Privighetórea“ (dupa Góthe) si c) „Laud'a primaverei“ (dupa L. Uhland) au lasatu publiculu puçinu impresionatu, fiindu póte prea puçinu melodióse si cam palide. Aceeasi sórtu au avutu si cele trei cãntece pentru soprano si acompaniare de piano de C. Reinecke a) „Dimbovitia apa dulce“, b) „Fat'a sermana“ si c) „Nerusinatu“ (dupa Carmen Sylva), cãntate de

Cele 2 cãntece romanesci vechi pentru o voce de bas si acompaniare de piano de dlu G. Dima a) „Mediulu noptii“ de G. Alesandrescu si b) „Ciobanulu“, poesie poporala, au fostu frumosu cãntate de dlu Isai a Popa elevu alu seminarului andreianu din locu. Junele cãntaretu, care possede o voce rara si fórtu capabila, a fostu ascultatu si aplaudatu cu multa placere. Efectulu „Ciobanulu“ ar fi fostu mai mare, daca melodi'a originala ar fi fostu mai bine pastrata si in form'a sa cea noua ce ia datu componistulu.

Cu placere recunóscemu, că in esecutarea psalmulu 42 pentru soli si coru cu acompaniare de piano de Mendelssohn-Bartholdy corulu reuniunei s'au purtatu câtu se póte de bravu si a invinsu cu dexteritate dificultatile ce'i oferea acésta grava si solemná compositiune. Dsiór'a bar. Elen'a Popp care, precum ni se spuse luase tocmai in timpulu din urma asupra'si cá suplinitóre partea ce i se vine sopranulu in acestu numeru, cu tóta scurtimea timpulu ce i remasese pentru a se prepará, a sciutu se se achitá in modu fórtu frumosu de sarcin'a ce isi luase. Publiculu o a distinsu si de astadata cu repetite aplause bine meritate.

Totu aci trebue se facemu si o mentiune onorifica despre cuintetulu cantatu destulu de bine si frumosu.

Acompaniamentulu de piano in totu decursulu acestui concertu a fostu executatu in modu alternativu de dn'a Minerva Brotea si dnii J. L. Bella si G. Dima.

Speramu si dorimu că viitorulu concertu alu reuniunei romane de cãntari se fia si mai frumosu si mai interessantu cá celu qin 23 crt. Girolamo.

au nimicu demnu de pismuitu. Angeri se fia si preteste totu li se potu afla, pentru-cá loculu loru se'lu ocupe cátiva hemesiti din Secuime; dara cu midulóce de acestea cerbicea poporului romanescu nu se va incovoia niciodata.

Au si romanii defecte mai multe decâtu le-ar trebui; dara fația cu despotismulu ii audi totu-deauna dicundu: Amu mai vediutu noi, parintii si strabunii nostrii de acestea. Ap'a trece, pietrile remanu.

Maramuresiu lun'a Decembre.

Alegerile municipale in comitatulu nostru s'au intemplantu in 20 l. c. si pentru noi romanii au decursu destulu de bine, deórece fostii oficiali romani au remasu toti in posturile avute; si acésta este dobanda, cá-ci o partida noua magiara ce doria a se inaltia, a voitu se cadia toti romanii.

Capulu partidei aceleia a fostu ablegatulu Váradi*), care vediendu mai alesu consolidarea romanilor, nici cá si-a pusu candidatiunea, si asia de vice-comite a remasu totu betranulu Vasiliu Mihalca fara contra candidat.

Invingerea cea mai frumósa inse a dobandit'o dr. Joanu Mihali, fisculu comitatului, contra caruia a pasitu Sigismundu Ciplea fostu teologu, fostu deputatu dietale si acum posesore avutu, care ridicandu-si cuventulu a disu, cá se mira cum-cá congregatiunea partinesce pe Joanu Mihali, care e unu romanu verde, dar mai incolo n'a potutu se graiesca de indignarea congregatiunei si mai alesu a romanilor, carii 'i strigau: diosu cu elu, si se traiesca Mihali; atunci acelu Ciplea renegatu romanu a trebuitu se ésa cá oparitu cu apa fértá si s'a retrasu dicendu, cá aceste le póte multiami partidei magiare. Nu asia domnule Ciplea, aceste le poti multiami departarei Dtale de natiunea alu carei fiu ai fostu; cá-ci vedi, fiulu credntiosu alu aceleia dr. Mihali, caruia i faceai imputári nedemne de omu luminatu, a dobanditu o invingere, decâtu care n'a mai vediutu sal'a comitatului din Sighetu.

Am doritu inca se potemu face locu la vreo trei teneri romani juristi absoluti, inse nu ne-a successu, dar speramu cá cu timpulu si aceia voru dobandi oficie mai bune decâtu cum au acuma.

Mare e superarea intre russi, carii fiindu la numeru mai multi in Maramuresiu, totusi n'au in centru la comitatu nici unu oficialu; asia le trebuie si lor, cá si densii au datu mán'a cu partid'a care a voitu a dobori pe toti oficialii romani.

Reesirea alegeriloru asia cum s'a intemplantu, e meritulu consolidarei romanilor.

Inainte de alegeri se intemplara dueluri intre comitele supremu Lonyay si intre partida numita reformatoria si respective intre redactorele foiei aceleia, in carea se aruncá asupra comitelui supremu si asupra vice-comitelui focu si piatra puçiósa, si noi romanii vediendu cum vreau a se omori in dueluri, amu pusu speranti'a in bunulu Ddieu si in contielegerea nóstra, si adi ne bucuramu cá amu reesitu bine la alegeri.

Fia-ne acésta de invetiu, cá si in viitoriu se tinemu la olalta, si atunci de vomu si cadea, nu vomu cadea cu rusine, cá si Cziple Zsiga, care lapadandu-se de noi, a caditu cu rusine, de care se ferésca Ddieu pe ori-ce omu onestu.

Inse eu sperezu, cum-cá de vomu fi in contielegere, nu vomu cadea nici-odata. Asia se fia.

Unu Maramuresianu.

Raportulu congregatiunei comit. Carasiu-Severinu.

De locu la inceputulu congregatiunei s'a escatu tulburare pregnantu din cauza, cá comitele-supremu Tabajdy, de si a accentuatu in cuventulu seu de deschidere legalitatea si dreptatea, au denumitu in comisiunea candidatóre din partea sa 3 individi din partida ungrésca a lui Jakabfy, pana candu ceilalti 3 membri ai comisiunei candidatóre alesi in congregatiunea premergatóre inca apartínu partidei Jakabfyane, si asia dlu comite-supremu a desconsideratu in modu brutalu partid'a actualului vice-comite Leontinu Simonescu. Au facutu se creésca iritatiunea procedur'a mai departe a dlui comite-supremu cu ocaziunea compunerei comisiuniloru de scrutiniu, cá-ci dintre 5 membri 4 au fostu Jacobfyani si culesi dintre fruntasii partidei, éra alu ó-lea

*) Acelasi Váradi, despre care spunea deunadi si „Pesti Napló“ ceea ce se intemplase cu elu mai antierti, cá din caus'a scárnavei specule cu decoratiuni si cavalerii regesci si imperatesci fusese luatú la góna din dieta prin pressa si cu dueluri, acela voia se ésa la dvóstre de vice-comite? Cu acelu scopu au tavalitu unele diarie magiare de vreo trei luni incóce pe betranulu Mihalca prin tóte noróiele, cá se'lu innegrésca si compromitta, se faca locu lui Váradi? Departe au ajunsu ómenii cu nerusinarea in Ungari'a, de ex. cá si la Lugosiu! Red.

abia au fostu romanu, dar si acela unulu dintre economi, cari abia sciu scriá numele. Cá se nu esplótedie inversiunarea astu modu escitata membrulu Brediceanu dise: Noi nu aflamu de demnu a critica procedur'a dlui comite-supremu, cá-ci in fia-care pasu alu manifestatiunei sale e pregnantu ostilitatea si malitia fația de romani. Dela dlu comite-supremu nici nu am cerutu, nici nu ceremu vreo considerare; demnitatea si oficiulu, care ilu ocupa inse fiindu alu comitatului, prin urmare si alu nostru, si nu numai alu unei partide, aceea cu dreptu cuventu ceremu, cá dlu comite-supremu se ilu eserciedie impartialu si conformu legeri. Pretindemu dar, cá in comisiunile de scrutiniu se fia alesi barbati, cari posiedu increderea nóstra si cari se póta apará in contra eventualeloru injurii si mistificari. Deci dlu comite-supremu se nu continue a inmari amarciunea intre noi, de voiesce; de nu, vomu ingiti-o si acésta. Comitele-supremu au remasu nemiscatu in cinismulu seu, ba au dispusu, cá in localitatea de votidiare votantii se intre pe rendu si altulu afara de comisiunea de votare se nu remana inlauntru. Astu modu publicitatea votidiarei garantata prin lege s'a nimicitu cu desaversire; dar ai nostrii voindu a se folosi de acestu dreptu alu publicitatii garantatu prin lege fura dati afara, intre cari dlu advocatu Fabiu Rezeiu prin jendari. Resultatulu alegerei astu modu intemplate sa enunciatu, cá afirmative intre 536 votanti; pentru Jakabfy au votatu 303, éra pentru L. Simonescu 233. Partid'a dlui Leont. Simonescu au fostu intru adeveru frapata prin acestu resultatu necorespondentiu nici unei combinatiuni facute pe bas'a dateloru positive ale partidei nóstre.

Dupace a enunciatu comitele-supremu acestu resultatu alu alegerei imediatu s'a sculatu membrulu Brediceanu si a disu: Toti cetatienii acestui comitatu, carii au creditu, cá in comitatulu nostru capacitatea, onestitatea si sirguinti'a unui amplotiatu are pretiu, nu s'au asteptatu la acestu resultatu: Noi inse cari din gur'a dloru solgabirei am auditu cá li s'a demandatu apriatu se votedie pentru dlu Jakabfy: noi, carii scimu, cá societatea Austro-Ungariei privilegiata a calei ferate au datu carta libera acelora, cari voru vota cu dlu Jakabfy, prin urmare au datu avantagie materiale pentru cascigarea voturilor; noi cari cunoscemu pe dlu comite supremu in punctulu terorisarei si din alte ocaziuni; noi, cari amu vediutu indeplinindu-se acésta alegere in contra legeri si in lipsa totala a publicitatii garantate prin lege; noi, cari scimu cá solgabirei atátu in adunari publice, cátu si subalterniloru loru li-au impusu a votidia pentru dlu Jakabfy subcuventulu cá asia poruncesce dlu comite-supremu, noi am prevediutu acestu resultatu. Declaramu dar alegerea de adi a vice-comitelui de ilegale, de influentiata si provenita din calcarea de legi. Propunu dara, cá onorat'a congregatiune se inaintedie cátra inaltulu ministeriu de interne o resolutiune, prin care cere stricta investigatiune disciplinara in contra comitelui supremu si a judiloru cercuali; pe bas'a resultatului acelei investigatiuni, la cari ne supunemu a presenta date si probe deplinu convingatóre, se cassedie alegerea vice-comitelui Jakabfy Imre, si din acestu motivu propunemu, cá congregatiunea se nu o primésca dela afirmativu alesulu vice-comite Jakabfy.

Acésta propunere au fostu sustinuta cu insufletire rara din partea intregi partide in frunte cu episcopii romani, si urari neincetatóre barbatiesci si resolute facura cá o colóre palida se se cobóre pe fetiele misiiloru invingatori.

Tabajdy respunde: Se fimu cu resignatiune de espectorarile invinsiloru desperati, si voi se purcéda la primirea juramentului din partea alesului nou vice-comite.

Partida romana au cerutu votidiare asupra propunei dlu membrulu Brediceanu, dar comitele-supremu sustinú cá auctoritatea sa propria nu admite votidiarea ceruta. Partid'a romana intre strigari: „nu ilu primimu de vicispanu,“ „nu-i primimu juramentulu“, au parasitu in corpore sal'a a congregatiunei éra dlu Tabajdy cu nou alesulu Jakabfy in picioru au acceptatu, pana au esitu partida romana, si atunci a continuatu partid'a invingatóre formalitatile introducerei in oficiu alu noului vice-comite.

Partid'a romana s'a adunatu in localitatea clubului loru si acolo au decisu a inainta protestulu insinuatu cátra inaltulu gubernu si a'lu motiva in scrisu. Partid'a romana au decisu mai departe, cá partida se nu mai ia parte la alegerile care avea se se faca.

(Urmédia o descriptiune ulterióra instructiva).

Corespondentie particularie ale „Observatoriului.“

Dev'a in 18/6 Decembre 1883.)*

Cu privintia la corespondenti'a dela Alba-Jul'i'a din 21 Novembre a. c. publicata in Nr. 94 alu „Obs.“ din 26/8 Decembre a. c. ve rogu, se binevoiti a publica urmatórele siruri.

In foi'a militara „Vedette,“ au venitu o critica favorítóre, despre opulu micu „Schwärmführer“ tradusu prin domnulu supratenente S. B. in limb'a romana; acésta critica a datu ansa dissertatiunei, despre care m'amu fostu informatu, cetindu susnumit'a corespondentia din Alba-Jul'i'a.

Inainte de tóte voiu se reproducu partea combatuta a criticei din „Vedette,“ precum s'au tradusu „prin autorulu corespondentiei. In asta brosiura „inse, s'a acceptatu acea ortografia, carea se afla inca „la alu ei inceputu, si carea se inchina macsimei, serie „cum vorbesci. Cuventele, frasele, cu unu cuventu tóta „spressiunea este simpla, poporala si usioru de priceputu „Numai prin aceea potú asta carticica se scape de „mórte literara, cá s'a acomodatu limbagiului de casarma “

Dupa parerea mea, criticatoriulu din „Vedette“ este, de siguru puçinu informatu, despre starea lingvistica a Romaniloru, daca afirma cá unu factu nedubitatu cá ortografi'a romana pana acuma nu ar fi fostu in stare a reproduce o tema analogu comunicarei prin vorbe, ci se'si ia ortografi'a traducatoriului pe esemplu!?

Ortografi'a romana, nu numai cá are deja un'a forma hotarita, dara si esiste pe bas'a ei o literatura, care de si prin multi negata, in scurtu timpulu s'a redicatu la unu gradu care ne imple cu sperantie mandre pentru viitoriulu ei!

Dara pe langa tóte cele insirate, daca me punu pe starea practica, exclusivu militara, trebuie se constatediu, cá e dreptu, cum-cá numai acceptarea limbagiului de casarma au scapatu acésta carticica de mórte literara! E tristu, dara adeveru!

Se privimu cá ce scopu urmaresce acésta carticica!?

Respunsulu va fi: „a usiora soldatului invetiaria espressioniloru tehnice, in limb'a de servitiu a armatei c. r.“ Pe bas'a acestoru prescripte au fostu traducatoriulu constrinsu se caute unu modu, in care sub consideratiunea imprejurariloru speciale se fia intrunite conditiunile recerute spre a ajunge scopulu tintatu. Imprejurarile cari in specialu au influentiatu alegerea unui modu, séu methoda, sunt destulu de ponderóse, cá se scuse cá au calcatu traducatoriulu, de siguru cu ánima grea, regulele ortografie romane, in unu modu, care face a esclama de dorere pe corespondentele din Alba-Jul'i'a!

Eu din parte 'mi, fara se me simtiu mai reu patriotu, fara se iubescu mai puçinu limb'a mea materna dechiarediu, cá eu sunt precum in genere, asia in casulu specialu, de parerea manifestata in method'a de traducere a traducatoriului, cá in tóte faptele se'si aduca omulu dorintiele ideali in proportiune, cu imprejurarile momentane!

Este constatatu, cum-cá partea cea mai mare ai oficiiloru din regimentele romanesci, vorbescu abia suficiente limb'a soldatului, éra alta parte nu o scie de feliu; acestia sunt constrinsi a o invetia in decursu de 3 ani, si numai a prim'a parte in genere romani, sunt in stare a se esprima cu ratiune in limb'a romana. Din cele enarate se póte deduce, cum-cá 3 parti din corpulu oficiiloru, nu numai cá nu ar fi in stare se invetie pe soldati espressionile tehnice, dara chiaru insusi nu le-ar fi intielesu, daca ar fi tradusu supratenentele S. B. acele in limb'a romana!

Intre espressionile militare tehnice sunt multe, pe care soldatulu simplu nu le pricepe, fiindu-cá cei mai multi din ei, arareori venisera in véti'a de pana atunci in stare de a intrebuintia astu-feliu de espressioni. Dupace dara aceste, si soldatulu romanu insusi sunt necunoscute, ar trebui se invetie si romanesce aceste espressioni! Mi se va potea respunde, cá le va invatia de siguru mai usioru in limb'a lui materna, decâtu in cea straina! Acésta e dreptu; dara nu mai usioru in limb'a materna si si in cea straina!

Regulamentele prescriu apriatu, cá espressionile susnumite trebuie se fia invetiate in limb'a de servitiu. Autorii acestoru regulamente, au privitu de superflu cá se invetie soldatulu si aceste espressioni in limb'a lui materna, si au demandatu, cá se le invetie in limb'a de servitiu! Si aici este bub'a.

Nu traducatoriulu este de condamnatu, cá-ci elu nu au potutu face altu-ceva, decâtu a se accomoda imprejurariloru, a se misca in ramulu strictu precisatu alu regulamenteloru; nu, nu elu ci... dar lasamu asta.

Eu nu cunoscu inca ideile traducatoriului, adeca speciulu despre tem'a acésta, fiindu-cá elu este departe dela noi, pe campiile Bosniei, si nu are inca sciintia despre acésta dissertatiune; deci avendu onórea a'lu cunósee in persóna, credu a fi in dreptu asigurandu, cá de siguru si traducatoriulu ar fi inbucuratu, daca ar potea si in momentu, dupa cetirea criticei din Alba-Jul'i'a se afe unu modu, prin care ar ajunge scopulu in sensulu prescripteloru si pe langa aceea ar potea corespunde si dorintieloru esprimate in corespondenti'a din Alba-Jul'i'a! Dara dupa ce eu pana in momentu, una alta methoda practica spre ajungerea scopului numitu nu cunoscu, éra in corespondenti'a din Alba-Jul'i'a inca nu am aflatu-o, esprimu urmatórea parere: „Acestu opu micu, care s'au elaboratu, respective tradusu, pe bas'a necesitatei, corespunde cerintieloru nóstre militare presente in unu gradu mai inaltu decâtu multe alte opuri militare, edate in limb'a romana!“

*) In caus'a traducerei de regulamente militare. Red.

In alta privintia nu voiu nega, că opulu acesta va fi pôte mai multu molestatu decâtu au fostu multe alte opuri militare in limb'a romana, prin... editiuni noue; numai speru că traducatoriulu se va mangaia usioru pentru astu-feliu de molestari!

In fine inca dechiaru repetatu, că nu ignorediu de felu dorintiele si ideile laudabile ale corespondentelui din Alba-Jul'a; numai voiu a insemna, că arare-ori ii va succeda a supune imprejurările existente sub dorintiele sale momentanu inca pareri ideale! de Silviu.

Acésta discussiune asupra limbei militare este venita fórte la timp; ar fi fostu prea bine, dacă ea ar fi venitu celu puçinu cu treidieci si patru de ani mai înainte, adeva in acea epoca, candu Maiestatea Sa imperatulu nostru legiferase si luase prin guvernulu seu cele mai intinse mesuri, că tóte legile imperiale se se traduca din originalulu germanu in alte 9 (noue) limbi vorbite si scrise de către popórale supuse sceptrulu seu, éra spre acestu scopu se infintiasa la Vien'a in ministeriulu justitiei o translatura cu câte doi translatori luati din fia-care natiune pentru fia-care limba; preste acésta la fia-care guvernulu provinciale se mai aflá sistemisata câte o translatura locala; asia la Sibiiu a fostu in totu timpulu translatoru guberniale fericitulu Andreiu Muresianu pentru limb'a romana, éra altu individuu pentru cea magiara. In Vien'a au fostu translatori in anii de ántaiu Joanu Maiorescu si Aronu Florianu, caroru dupa 1857 au urmatu altii. Multime de volume gróse remase prin archive dela acei translatori sunt martore despre activitatea lor. In anii 1863-5 pe câtu a tñutu diet'a transilvana, si pe candu o parte buna a terei se administrá romanesce, limb'a si terminologia ei a castigatu si mai multu, éra ortografi'a etimologica cea moderata, ajutata numai de vreo treidieci reguli (nu de 90-100 cá ale altoru popóra) prindea radecini din tóte partile.

Intocma asia s'ar fi potutu intempla si in armat'a Maiestatii Sale pe la regimentele compuse din romani in totalu sau in parte, fára a se simti nici-o trebuintia de a forma pentru ostasi unu jargonu a parte, o limba precum se dice, de casarma.

Nu ne tñemu competentii intru nimicu a ne da opiniunea in sciintiele si in artele militare; ne permittemu totusi prea puçine reflexiuni relative numai la limb'a militara, si chiaru in acestu punctu vomu atinge numai unele cestiuni de principiu.

Principiu supremu: Unitatea limbei in comanda, in tóta administratiunea si in afacerile interne ale armatei imperiale comune. Fára acea unitate ar fi absolutu imposibila unitatea actiunei si ajungerea scopulu supremu care dupa noi este: Victori'a. In acestu intielesu limb'a unitaria a armatei imperiale este limb'a germana.

Nu este asia si cu instructiunea ostasiulu. Acelu principiu se pôte realiza si acelu scopu inaltu se pôte ajunge pe viitoriu mai siguru numai asia, dacă instructiunea, se dicemu curatu scól'a ostasiulu va fi tñuta in limb'a lui materna. Ostasiulu simte din prim'a óra a intrarei sale sub stégu, imperiósiu trebuintia cá se intielega bine totu ce'i vorbesce si'i comanda oficiariulu si toti mai marii sei. Dara elu a venitu cum se dice, de acasa, din sinulu familiei, unde nu audise nici limb'a germana curata, dieu inse nici limba mestecata, jargonu de casarma, compus in unele regimente din câte trei si patru limbi. Dara e datoriu se invetie regulamentele in o limba óre-care. De ce se nu le invetie pe acelea in limb'a pe care o cunósce densulu mai bine indata la intrare, adeva in limb'a sa materna? Pentru-cá 'i lipsescu terminii tehnici in limb'a sa? 'i lipsesce o parte din ei, dara nicidecum toti. Atátia câtii are soldatulu cunoscuti din limb'a materna, se intre in regulamentele traduse; éra pe câtii nu'i are, se fia formati si se'i invetie totu asia precum 'i ar invetia pe cei din jargonu sau pe cei curatu germani.

Curatu germani? Nici-o parte din bogat'a limba germana nu este asia inpestritiata si incurcata cu terminii si espressiuni cu totul straine de limb'a germana si de geniulu ei, precum este tocma limb'a militara a armatei in tóte ramurile de servitiu si de administratiunea ei. Unu vocabulariu bunicelu de câteva sute terminii tehnici straini, latinesci, francesi, italieni, inca si englezesci etc. se pôte compune din limb'a militara germana. Totu asia este si cu limb'a marinei austriace si germane. Sute de mii de recruti germani nascuti si crescuti, dusi sub steagu, nu intielegu nimicu din acei terminii, din acelu jargonu (Kauderwälsch); ei inse au marele norocu cá oficiarii loru fiindu parte cea mai mare de aceeași nationalitate si avendu a ceeași limba materna cu recruti, le esplica si dau definitiunea in limb'a loru la fia-care cuventu si terminu strainu, aplicandu totuodata metodulu intuitivu, aratandu-le in fapta tóte operatiunile si apucaturile la care se reducu espressiunile.

Si éta, aci vedemu noi enorm'a diferentia intre instructiunea soldatulu germanu si a celui negermanu, buna-óra romanu, pe câtu timpu instructorii acestuia nu cunoscu limb'a materna a soldatulu asia, cá se'i póta defini si esplica fia-care cuventu si terminu tehnicu intocma cum se intempla cu soldatii nascuti germani. Soldatulu intielegendu odata terminii bine, dupace a petrunsu valórea si scopulu loru, cu atátu ii va invetia mai usioru si mai bucuros in limb'a germana, ii va sci comunica si celor cari urmédia dupa elu in servitiulu de trei sau si de 12 ani; inteligentia, sfer'a sa de cunoscentia se va latí, va servi cu mai multa placere, si elu va inceta de a se considera pe sinesi numai cá o machina fára sufletu, éra limb'a de casarme inca se va mai curati asia, in câtu pe candu elu se va intorce in comun'a sa, nu va mai vorbi acea limba passerésca precum o numesce poporulu, carele ride candu o aude.

A traduce dintru o limba in alta este o adevărata arta, la care se cere înainte de tóte cunoscentia

perfecta a ambelor limbi, pecum si cunósceera gradu-lui de cultura intelectuala a cititorilor pentru cari are cineva se traduca. Acésta arta devine cu atátu mai grea, cu câtu difere mai multu geniulu unei limbi de alu celeilalte.

Noi suntemu de modest'a parere, că ori-cátu ar voi se fia unu traducatoriu de popularu, in carti scolastice si de instructiune cá si cea militara, nici-olata nu va reusi cá se'lu intielega incepatorii in tóte fára zelosulu ajutoriu alu instructorilor; de aceea traducatorii potu se fia fórte indestulati cu laborea loru, dacă voru traduce asia, cá instructorii si oficiarii se o pricepa de plinu, fára cá se aiba trebuintia de a lua in ajutoriu si originalulu; este apoi vocatiunea densiloru a se apropia de mintea incepatorilor prin graiulu viu, ex viva voce magistri.

A pune terminii tehnici si in limb'a originala alaturea cu cei tradusi, este in totu casulu de necesitate indispensabila.

Redactiunea „Observatoriulu.“

Din muntii apuseni Campeni, 21 Decembre.

Onorabile dlu redactoru!

Nu e destulu, că tóte relele au napaditu preste capulu nostru acum in capu de érna, si mai cu séma executiunea de dare fára mila, ei pe langa acestea avemu a suferi si insultele si a assistá la scandalurile, ce se comitu amploiatii unii administrativi.

Din Decembre 1882 in capulu preturei nóstre stá domnu Zudor Akos, importatu aci din altu comitatu, carele de si nu este si n'a fostu in stare a documentá cá a trecut celu puçinu preste clasele normale, totusi avendu meritulu de a fi cortesitu in mai multe renduri pe langa candidatii gubernulu pentru dieta, domni dela comitatu l'au aflatu destulu de calificatu pentru o pretura cá a Campeniloru.

Numitulu domnu pretore indata dupa instalarea sa in officiu la una luna, in ospetari'a comunale in faci'a mai multoru barbati onorabili, nu s'a genatu a injurá pe unulu dintre cei mai avuti primari, ba chiaru alu luá de grumadi in presentia amploiatiloru pretoriali subalterni. Lasu, cá numitulu primariu s'a refuitu cu domnulu pretore atunci numai decâtu.

Acestu pretore faimosu la serbatorile Pasciloru imbetandu-se in o ospetaria din Abradu a insultatu in modulu celu mai scandalosu pe unu connationalu de ai sei, carele a comis numai indiscretiunea de a se mirá, cum unu pretore cu unu salariu de 700-800 fl. pôte tñe ecupagiu cu 4 cai.

Domnulu pretore Zudor se vede a fi bunu siefu, pentru-cá subalternii Dsale 'lu imitédia de minune, deci „Patres conscripti“ dela comitatu au aflatu in densulu unu bunu institutoru pentru a dresá pe cei mai tineri pentru carier'a administrativa.

Asia practicantulu Szemerai, cá se urmédie si densulu exemplulu siefulu seu, mai ántaiu s'a batutu cu gorniculu Bek, apoi aladada totu publice in ospetaria si in presentia siefulu seu s'a batutu cu junele Gúsik, carele pe dlu practicantulu la facutu se dea braçului dreptu o odichna de mai multe septemani. Apoi cá nici copistulu preturei Barthok se nu se aréte mai puçinu curagiosu decâtu siefulu si colegulu seu, s'a batutu érași publice cu blandulu ospetariu Heidler, carele se dice cá dóra n'ar fi remasu datoriu dlui copistu.

Iti poti inchipuí dle redactoru, cá ce administratiune se pôte asteptá dela atari individi.

De altumintrea ni-se pare cá acesti ómeni nici cá sunt trimisi aci pentru a se ocupá cu administratiunea, pentru-cá altcum n'aru cutediá a petrece timpulu mai multu in crisme.

Altcum dlu Zudor ni-a spus'o verde in ochi, cá „densulu posiéde increderea comitatulu, pentru-cá este amiculu personale alu vice-comitelu si alu protonotariulu; face ce voiesce elu si nu se teme de nimenea, nici chiaru de Ddiu.“

Nu este mirare dara, cá dlu Zudor inarmatu cu o atare incredere si basatu pe atari amicitii, cutediá a luá diurne mari din Campeni pána in Bistr'a departare de 1/2 óra.

Atragemu dara atentiunea dloru reprezentanti si municipiulu din Turd'a la portarea domnulu pretore Zudor, si deca ne-ar asculta, le amu spune, cá unu omu fára calificatiune si cu o atare conduita nu pôte fi capulu unei preture cá a Campeniloru; in specie le amu spune, cá portarea dlui Zudor nici decâtu nu face onóre nici representatiunei municipale cu a carei incredere se lauda nici dlui vice-comite de a carui amicitia se bucura. Organizarea comitatulu este la usia, asteptamu, ba chiaru pretindemu curmarea reulu acum, candu inca nu e tardiu.*)

Varo.

*) Ba dieu fórte tardiu, precum abia amu fi crediutu vreedata anume despre locuitorii fruntasi ai unei comune atátu de respectabile precum este comun'a munténa Campeni. Acésta corespondentia, ce pórtá dat'a din 21 Decembre st. n. ne vení numai in 24 sér'a, pe candu Nr. nostru 99 era gata de pusu sub tipariu din caus'a serbatoriloru gregoriane. Dara tocma se nu fia fostu casulu acesta, alegerile in comitatu dvóstre erau puse pe vineri 28 Decembre. Candu era se ajunga acésta corespondentia la alegatori candu se se convóce conferintia si se ia mesuri pentru alti candidati? In trei dile se se intemple aceea ce nu s'au intemplat in trei si patru luni? Dacă in Campeni se aflau functionari atátu de excessivi, precum se vedu descriși acilea, trebuiá se astepte cu descoperirea loru pána in momente din urma?! Cinci luni de dile bieteale diare romanesce au tocatu mereu la urechile alegatoriloru si ale publiculu preste totu cá se apropie alegerile municipale, cá a c u m a este cea mai buna ocaziune de a

Fagarasiu, in 21 Decembre 1883.

(Teatrulu diletantiloru romani). Aici s'a infintiatu o societate teatrala sub nume „Progressulu“, ai carei membrii sunt din tineretulu romanu de ambele sece. Statutele societatii voru fi substernute in câteva dile spre aprobare. Acésta societate a datu pána acum trei representatiuni; cea din urma in sér'a alegeriloru municipali din 19 ale crt. Societatea s'a infintiatu la initiativ'a si staruinti'a dnei Romanu, sub a carei directiune se si aflá.

Piesele: „Rosaliile“ vodevilu si „Harti'a Rezesiulu“, opereta, ambele de Vas. Alexandri, au reusitu in unu modu ce a intrecutu asteptarile publiculu. Toti membrii comisiunei municipale, comitele supremu dn. Horvath, toti functionarii si fruntasii orasiulu erau de faci'a. Sal'a cea spatiósa dela otelulu „Paris“ era indesuita, unu acu nu putea se nu cada pe capu de omu.

Toti diletantii nostrii isi jucara bine rolele, ei au binemeritatu aplausele dese ale publiculu.

Nu potu inse a nu amentii cu deosebi pe d-siór'a Hareti Popescu, care prin vocea sa sonóra si simpatica a contribuitu multu la stralucitulu resultatu in pies'a „Rosaliile“, jucandu atátu de bine rolulu Susanei.

Nu mai puçinu merita lauda domniórele Paulina Pandrea, Lucretia Negrea, Silvia Cipu si Ana Cióra, care pasindu pentru prim'a óra pe bina*), a intrecutu tóte asteptarile prin o sigura pasire inaintea publiculu si prin exactitate in rolulu loru in ambele piese.

Tóte 4 dsiórele in costumulu nationalu au avutu unu aspectu dragalasiu, publiculu le-a remuneratu prin dese aplause.

Dn. Nicolau Aronu cá „Galuscu“, Joanu Ludu cá „vorniculu satulu“ in „Rosaliile“, dara cu deosebire acestu din urma in „Harti'a Rezesiulu“ jucandu primulu rol a doveditu cá posiede talente in role sérióse asia, câtu nu putemu decâtu se le gratulamu.

Dnulu Alexandru Cepesiu s'a distinsu prin vocea clara si sigurantia deplina in rolulu seu, éra dn. Joanu Dejenariu si Joanu Popu in costume románe tieranesce au datu originala espresiune unui tieranu simplu; nu mai puçinu dn. Leonu Solomonu in miculu seu rol de primariu in „Harti'a“ a satisfacutu pe deplinu.

Preste totu publiculu a remasu satisfacutu in tóte privintiele si asteptá dela diletantii nostrii cá pe cararea apucata se progressedie câtu mai tare.

Venitulu acestei representatiuni a fostu preste 100 fl. in favórea reuniunei femeiloru rom. din Fagarasiu.

Societatea academica „România-Juna“ in siedinti'a sa din 5 Decembre a. c. s'a constituitu de nou, alegéndu'si comitetulu pe anulu administrativu 1883/84 in urmatoriulu modu:

Presiedinte stud. med. J. T. Mera, vice-presiedinte stud. med. P. Germanu; secretari stud. jur. St. Petroviciu, stud. techn. A. Diacon, casariu stud. techn. Aur. Cupsiu; controloru stud. med. Emanuel Doctor; bibliotecariu stud. med. Josifu Turcu, economu Nic. Maximu.

In comisiunea literara s'au alesu urmatorii: Drd. Emiliu Codru-Dragusianulu, stud. med. Alesandru Popa, stud. med. Victoru Rosca, stud. mod. Enea Nicola, éra in comisiunea revedietóre: Drd. med. Gabr. Dobreanu, stud. techn. Corneliu Romanu, stud. jur. Valeriu Petcu.

Pentru comitetu:

J. T. Mera.

St. Petroviciu,
secretariu.

Romani'a.

— (Batere de moneda nationala.)
Gubernulu a depusu dilele trecute pe biroulu camerei doue proiecte de lege pentru batere de moneda nationala de auru si de argintu, in valóre totala de 12 milióne de lei.

Utilitatea acestoru poiecte de lege reese din urmátorele imprejurari:

In ce privesce moneda nationala de auru, scimu cá totalulu pieselor batute de guvernulu nu se ridica la mai multu de 3 milióne lei, din care parte numai sunt puse in circulatie. Acésta suma inse este de o fórte minima importantia in raportu cu trebuintiele din di in di crescénde ale comerçiu-lui nostru si cu relatiile ce elu are cu tierile straine, unde moneta curenta prin escelintia este cea de auru; si apoi, e sciutu cá diferentia dintre valórea produselor importate si a celor exportate din Romani'a se cifredia anulu la mai multe milióne; in 1879 ea era de 15.812,623 lei, in 1880

desvolta cea mai vigorósa activitate politica. Se pare inse cá nici in Campeni nici in totu tñutul acelu nu se citește vreunu diariu romanescu decâtu pôte numai magiare din Clusiu. In acestu casu mentenii nostrii se'si impute numai siesi, dacă voru fi administrati si in urmatorii siése ani totu de Zudor et compania. Pre câtu timpu romanii voru fi asia de nepasatori si lenesi, chiaru si la ocaziuni mari, in afaceri politice si administrative care taia in viét'a si in interesele tuturor, precum sunt si alegerile, ei n'au nici-unu dreptu se strige cá sunt maltratati, luati de peptu, batuti si batjocoriti, cá ori-ce sclavi turcesci cumparati dela bazaru.

Red.

*) Rogamu pe toti amicii câtii scriu despre teatru, cá se estermine din limb'a nóstra acelu barbarismu Bina dela germ. Bühne si se dica scena, cum se dice si se scrie in Romani'a, unde nu scie nimeni ce este Bina.
Red.

de 36.417,537 lei, si in 1881 de 68.239,641 lei. Tóte aceste diferentii se platescu strainatatiei in monede de aur, si aceste monede se gasescu fórté raru in Romania. Din caus'a acésta si prim'a aurului atinge de multe ori la noi 3 si 4%, ceea-ce face cá comericiu si in deosebi transactiunile comerciale se suferé fórté multu.

Proiectulu guvernului cauta a combate pe câtu se póte reulu; elu propune baterea a 6.000,000 lei in piese de aur de 20 si 10 lei in proportie de 75 si 25%.

Gubernulu e autorisatu prin aceleasi proiecte de lege a bate moneda de aur si in contulu particularilor cari ar procura aurulu necessaru plusu cheltuelile de fabricatiune. Cu acésta din urma dispositiune, se utilisédia aurulu ce s'ar afla in tiera si care altu-felu se exporta pentru a fi monetisatu in strainatate.

In ceea-ce privesce monedele de argintu, proiectulu propune baterea de piese divisionare pentru lei 6 milióne, din care 3 milióne in 1.500,000 piese a 2 lei, 2.400,000 in piese de unu leu si 600,000 lei in piese a 50 bani. Cu acestea totalulu monedei nationale de argintu pusa in circulatie dela adoptarea sistemului monetaru decimalu si pâna adi se va ridica la sum'a de 86 milióne, din care 50 milióne in moneda curenta de 5 lei si 36 milióne in moneda divisionara de 2 lei, 1 leu si de 50 bani, ceea-ce dá unu raportu de $\frac{50}{36}$ sau 72%; in alte cuvinte, moneda divisionara de argintu va reprezenta atúnci 72% din moneda de 5 lei si 41, 86 din totalulu monedei de argintu pusa in circulatiune.

Necessitatea monetisarei à inca 6 milióne lei moned'a divisionara se justifica prin urmatórele fapte: 1) moneda de argintu inlocuindu la noi moneda de aur care nu xista de câtu in proportiune fórté mica, cea actuala este insuficienta; 2) cá parte din acésta moneda a disparutu cu timpu din circulatie cá ori-ce moneda; 3) cá alta parte s'a stersu, s'a perdutu din greutatea ei, astu-felu cá urmédia a se retrage din circulatie conformu legei din 1867; 4) cá, tinendu contu de crescerea populatiunii in alte tieri, noi ne aflamu fácia cu Uniunea latina din 1865, cu o proportie de moneda divisionara mai mica de 6 lei pe capu de locuitoru.

(„Cur. finan.“)

Revist'a evenimentelor straine.

Nici pâna astadi n'au incetatu cele mai diferite discussiuni in press'a européna si in publiculu europénu asupra caletorii principelui de coróna alu Germaniei. Cu totu dreptulu, pentru-cá acea caletoria stà in legatura de aprópe cu câteva cestiuni din politic'a mare a Europei, care taia in interesele de viétia a le multoru popóra, incependu dela Berlin si Paris, Rom'a si Madrid pâna la Vien'a, Budapest'a si Bucuresci.

Pentru-cá se intielegemu bine situatiunea, avemu se mergemu cu mintea unu momentu pe câteva luni inapoi. Este sciutu cá in anulu ce trece mai multi monarhi si barbati renumiti de statu au facutu caletorii diverse pe la vecinii loru si mai departe. Fostau conveniri pe la apele minerali, pe la Vien'a, Berlin, Copenhaga, pe la manevre militari, in fine la Madrid si la Rom'a; s'au intemplat si conveniri secrete. Acuma este limpede, cá nici-una din acelea n'au fostu nici numai preambleri de petrecere nici simplu pentru cautarea sanetatiei, ci ele au avutu interese fórté mari, care se reducu la pacea publica a popóreloru si totuodata la existenti'a tronuriloru.

Fridericu Vilhelm principele de corona alu Germaniei este omu asia de inaintatu in etate, in câtu are si elu fiu insuratu, prin urmäre nu mai este unu june usioru care se voiésca a face in capu de érna o caletoria din cele mai periculóse pe marea meditarana turburata, candu adesea corabiile nici chiar in porturi nu sunt sigure de naufragiuri. Cu tóte acestea Fridericu Vilhelm intreprinse acea caletoria in loculu tatalui seu, care acuma este omu de 86 de ani, spre a merge prin Itali'a la Madrid si a da inapoi tinerului rege Alfonso visit'a din vér'a trecuta.

Pentru o simpla visita a se espune cineva si anume unu principe de coróna cea mai potentá la pericole maritime, candu acea visita potea se se facea prea bine, nu pe la Craciunu, ci colo pe la Pasci ori pe la Rosalii si era se fia prea bine primita. Dara nu cestiunea de etichetta, ci cu totul alte interese au dictatu acea calatoria. Bine; dara nu se potea face pe uscatu? Ba da, prin Franci'a. Dara tocma aci era bub'a. Daca francesii cei din Paris au fostu capabili de a se porta atátu de mojicescu si barbaru cu regele Alfonso care mersese cá ospe si amicu la Paris, ce

potea se i se intemple principelui Fridericu Vilhelm, fiitorului imperatu alu Germaniei din partea francesiloru? Se scie inse, cá acea caletoria la Madrid a fostu facuta in timpu de érna chiaru in mani'a francesiloru si contra loru, adeca atátu pentru a dá o satisfactiune din cele mai stralucite regeli Alfonso, cá-ci acesta suferite insultele in Paris numai din caus'a caletoriei sale la Germani'a si din ura inflacarata ce pórtá francesii asupra germaniloru, câtu si spre a arata franciei, cá planulu loru de a trage si pe Spani'a in aliantia si a o incurca in resboiulu de revanche (resbunare) contra Germaniei, este cu totul deochiatu. Acésta satisfactiune deta regelui Alfonso de requisitu pe deplinu, in câtu adeca si poporulu Spaniei s'au aratatu forte simpaticu cátra principele Germaniei si cu acésta a datu lumei se intieléga, cá se impaca cu form'a de regimu monarchicu si nu voiesce republica. Pâna candu voru dura acelea sentimente, este apoi alta intrebare. Ce aduce ór'a, nu aduce anulu. Destulu cá astadata au mersu tóte fórté netedu si frumosu, éra ochii cei negrii infocati si sprincenati ai frumóseloru spanióle au deochiatu reu pe unii oficiari din comitiv'a principelui, dupace au si petrecutu in Spani'a mai multe dile decâtu se prevediuse in program'a caletoriei.

Dela Spani'a principele de coróna s'a intorsu éra si pe marea mediterana la Genu'a in Itali'a, de unde apoi plecà dreptu la Rom'a, unde primitu fiindu cu pompa extraordinaria trase dreptu in Quirinalu, adeca in resiedinti'a amicului seu din tineretie la regele Amadeo. Pâna aci visit'a avu intielesu, cá-ci a trece unu omu de rangu inaltu prin curtea si teritoriulu altui omu de rangu si inca amicu din tineretie, dara a nu intra la elu si a nu'i dá Buna dio'a, ar insemna a viola tóte legile de buna cuviintia. Dara „a fi in Rom'a si a nu vedé pe Papa,“ este éra si unu vechiu proverbu europénu. Dara pentru o visita cum era se fia alui Fridericu Vilhelm la pap'a Leo XIII sau la oricare ar fi mare pontifice in Rom'a, lumea vedea nesce pedece câtu muntele Himalaya. Las' cá principele prussianu este protestantu zelosu si nu catolicu, dara apoi au trecutu diece ani, de candu scaunulu Romei se afla in lupta inversiunata cu gubernulu prussianu si germanu din caus'a drepturiloru canonice, la care curi'a Romei tîne mortisiu in contra unoru drepturi de inspectiune suprema si chiaru de amestecu alu guvernului protestantu in afacerile bisericei catholice, de unde a urmatu si destituirea cátoruva prelati. La pedecele acestea se adaogea alt'a, care puneá cum se dice capacu la celelalte si care era, cá principele Germaniei se aflá cá óspe alu regelui Amadeo celui pus sub interdictu, adeca pe romanesce curatu, afurisitu, cá rapitoriu alu domniei lumesci si alu statului pontifical. Cum potea se primésca pontificele pe óspele unui rege afurisitu? Intrebá partida iesuitica a clerului si se opunea din respoteri. Dara opostiunea loru fu delaturata prin o fictiune, care ar fi prea ridicola, daca scopulu visitei nu ar fi fostu atátu de sublimu. Si cum s'a intemplat acésta? Éca cum: principele Fridericu Vilhelm a mersu in visita cu comitiva stralucita indata a dou'a di la pap'a Leo XIII dara nu a plecatu din Quirinalu dela regele Amadeo si nici in trasurile afurite ale acestuia, ci a mersu mai ántaiu la palatulu ambasadei germane si a plecatu de acolo in trasuri inchiriate, dupace mai ántaiu cardinalulu Jacobini venise la ambasadorulu Schlözer si se intielesera bine amendoi. Primirea principelui la marele pontifice a fostu asia de pompósa, precum póte fi numai in Vaticanu. Pap'a 'i esí inainte in a dou'a sala; principele cá protestantu nu'i sarutà mân'a, dara se inchinà de doue ori afundu, éra pap'a intindiendu'i ambele mani ii díse, cá se bucura de revedere, cá-ci in tineretie, inainte cu treidieci de ani candu principele mai fusese la Rom'a, facusera prim'a cunoscintia. Indata apoi lasandu in sala pe tóta comitiv'a, pap'a si principele intrara in cabinetulu din laintru fàra nici-unu martoru si stetera impreuna aprópe una óra, éra nu 30—40 minute, precum se publicase la inceputu. Dara apoi ce face acésta, cu câteva minute mai multu sau mai puçinu? In casuri de acestea face vedi bine; cá-ci capulu biserice catholice de preste doue sute milióne suflete si fiitorulu suveranu alu unei monarchii de preste 45 milióne, la o convenire atátu de rara in viétia, dupa atâtea catastrofe mari si in urmarea atátoru dissensiuni, n'au potutu se perda nici-unu minutu cu vorbe indiferente, ci materiile conversatiunii loru au trebuitu se fia cu totul altele. Inse care? Vedi acesta este nacasulu mai alesu alu pressei dominate de cátra evrei, cá din tóte acelea nu se póte afla nimicu pe lume, éra scorniturele se demintu si disparu un'a dupa alt'a.

Asupra unei cestiuni se pare cá nu incapere nici-o indoiéla. Ambele caletorii ale principelui coróniei au fostu intreprinse in interessulu pacei generale, pe care principele Bismark cá domnu alu situatiunii este decisu a o sustiné prin tóte midiolócele in contra Franciei, Rusiei, republicaniloru, socialistiloru si contra ori-cui s'ar incerca se o turbure. „Bata-se ori-unde in lume, numai nu in Europ'a.“ Intocma asia le-a spusu Bismark verde si barbatiloru de statu dela Bucuresci de repetite-ori, si este bine cá lucrulu acesta se'lu scia toti romanii. Nu ne este datu noue provincialiloru a face politic'a mare, cá nu ne pricepemu la ea; ne este inseite datu a'i urmari mersulu ei, cá-ci in fine se lucra si de pung'a, si de pielea nóstra.

— Franci'a. Daca sub rubric'a de mai susu relevaramu fatigele celor mari ai pamentului pentru sustinerea pacei, in acésta urmédia cá se atingemu in puçine cuvinte bataliile sustinute de cátra trupele francese in provinci'a Tonking a imperiului Anam, vecinu cu China, alu carei imperatu pretinde drepturi de potectoratu si de suzeranitate asupra Anamului. Intraceea Mandarinii (aristocratii) din Anam omorira pe imperatulu loru Hiep-Hoa din prepusu cá ar trage cátra francesi, apoi proclamara pe unu nepotu alu ucisului anume Kien-Phia, baiatu de 15 ani. Amu observatu inainte cu vreo doue luni, cá francesii, cari se incubasera inainte de mai multi ani in provinci'a Tonking, facura acésta in interessulu comericiului loru; ei inse pe loculu câtu castigarea la tiermurile marei simtindu-se fórté strimtorati, cerura cá se fia lasati si mai inlaintru. Mandarinii si Chin'a vecina se opusera. In provinci'a Tonking curgu doue riuri fórté mari navigabili, care se deriva din distantie fórté mari si se versa in mare formandu o delta. Acea Delta si riulu de mersu sunt aparate de fortaretie armate bine asia, câtu francesii nu potu petrunde cu corabiile loru comerciale pe riu insusu spre a'si asedia stabilimente (magazine, comptoare, bolte) si mai insusu in provincii fórté impoporate. Cele mai tari fortaretie sunt Son-Tay mai la vale pe pamentu anamitu si Bac-Ninh. In 16 Decembre dupace anamitii si chinezii s'au aparatu tóta dio'a cu bravura neastepta, in fine pe la 5 óre sér'a francesii se aruncata, cu asaltu asupra intarituriloru din afara, éra apoi in focu selbaticu luara intariturile din afara, éra apoi in nóptea din 17 adversarii parasira si propri'a fortaretia, fàra a se sci in ce parte voru fi apucatu.

Dara fortaretia Bac-Ninh este mai mare si mai bine fortificata, situata in Chin'a, prin urmare aparata de soldati chinezii cari de câteva ani incóce sunt armati si exercitati totu cá europenii. Acolo francesii voru avea multu mai greu de lucru, de aceea se si trimitu din Franci'a trupe próspete si se votà unu creditu nou de 20 milióne. Nu e vre-uuu lucru mare 20 milióne; dara immensele distantie si clim'a omoritóre se iau in consideratiune.

— In Egiptu au éra si anglia de lucru, pentru-cá noulu profetu Mahdi a mai batutu de curendu inca odata pe ostea vice-regelui, éra acesta se pórtá miserabilu de reu si numai câtu incurca lucrurile intru atata, cá se vorbesce tare si de dimissiunea acestui de acum si trimiterea lui pe urm'a tata-seu cu neveste cu totu. Dara apoi cine se domnésca in Egiptu, Turcii, Anglii sau cine?

„Caliculu“

diariu humoristicu si satiricu, cu bogate ilustratiuni in textu, ése in Sibiu la 1 fiacarei luni, brosiuratu, octavu mare, a 1 1/2 cóla, sau 18 cóle la anu, si costa pe anu numai 3 fl. sau 7 franci, pe 1/2 de anu 1 fl. 50 cr. sau 3. 50 franci.

Cine voiesce se rida, prenumere „Caliculu“, si déca nu va ride, atúnci nu stieride.

Pretiu abonamentului se adressédia, mai usioru, prin asemnate postale (Postanweisungen, Posta utalvány) la administratiunea „Caliculu“ in Sibiu Cine colectédia 5 noi abonenti, primesce unu exemplariu gratuitu.

Administratiunea „Caliculu“.

Preturile cerealeloru

si altoru obiecte de trailu au fostu la

28 Decembre st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa eualitati	1 hectolitru	fl. 7.20—8.—
Grâu, amestecat	1 „	„ 6.—6.80
Secara	1 „	„ 4.80—5.20
Papusióiu	1 „	„ 4.60—5.—
Ordiu	1 „	„ —.—
Ovesu	1 „	„ 2.60—3.—
Cartofi	1 „	„ 1.80—2.20
Mazare	1 „	„ 7.—8.—
Linte	1 „	„ 9.—10.—
Fasole	1 „	„ 6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 74.—76.—
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 55—60
Carne de vita	1 „	„ 42—44
Oua câte 10	1 „	„ 35—45

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.